

PROGRAM 5: UDVIKLINGSLABORATORIET FOR KARRIERE

Hvad er på spil?

Over de senere år er antallet af ufaglærte arbejdspladser faldet i takt med at arbejdsmarkedet i stigende grad efterspørger specialiseret arbejdskraft.

Det er derfor nødvendigt at flere unge gennemfører en erhvervsrettet kompetencegivende uddannelse. Der tegner sig dog en række udfordringer på uddannelsesområdet: et stigende antal unge skifter uddannelse undervejs eller tager dobbeltuddannelser, ligesom visse uddannelser, specielt erhvervsuddannelserne, kæmper med frafald. Problemstillinger, der i de senere år har skærpet fokus på vejledningens rolle og betydning for unges uddannelsesvalg og gennemførelse.

Hvad går Nye karriereveje ud på?

Programmet *Nye karriereveje* bygger på en antagelse om, at nye vejledningsformer styrker den enkelte elevs eller studerendes motivation for at gennemføre uddannelsen – eller alternativt at foretage et kvalificeret omvalg.

Programmets afsæt er 11 eksperimenter der i egne lokale kontekster har iværksat aktioner der udvikler og afprøver *nye former for uddannelses- og vejledningstilbud*. Nye former, der på den ene side støtter og udvikler elevens eller den studerendes mobilitet og evne til at fastholde beskæftigelse. Og på den anden side kvalificerer eleven eller den studerendes interesser og mål i forhold til at tage en uddannelse og foretage ændringer i karriereplaner undervejs.

Programmet lægger op til, at elever og studerende, i samarbejde med vejleder, kan tilrettelægge individuelle uddannelses- og beskæftigelsesforløb, både inden, under og efter uddannelsen. Programmet udvikler også nye former for perspektivafklarende karrierevejledning, som understøtter studerendes og elevers overgange til et foranderligt arbejdsmarked.

Desuden fokuserer Nye karriereveje på hvordan elevers og studerendes karriereveje kan udvikles, også i retning mod uddannelser og jobs der endnu ikke er etablerede.

Fakta

De seneste års reformer på uddannelsesområdet har på flere områder åbnet op for, at elever og studerende selv kan forme sin egen vej gennem uddannelsessystemet. Det stiller dog krav til den enkelte om at foretage flere individuelle valg og øger dermed også behovet for vejledning.

Fakta

Nye karriereveje er organiseret i tre delindsatser. Den første omhandler *Nye former for vejledning*, den næste *Karrierevejledning og nye former for virksomhedstilknytning* og den tredje *Nye fleksible uddannelsesveje*.

Udfordringer som programmet vil svare på

- Der er brug for nye vejlednings- og uddannelsesformer der styrker elever og studerendes motivation for at gennemføre en kompetencegivende uddannelse, eller alternativt til at foretage et kvalificeret omvalg.
- Der er brug for nye former for perspektivafklarende karrierevejledning, som understøtter studerendes og elevers overgange til et foranderligt arbejdsmarked.

Pointe

Programmet *Nye former for karrierevejledning* udvikler nye vejledningsformer og uddannelsesstilbud der understøtter elever og studerendes gennemførelse og afklarer perspektiver på overgangen til et foranderligt arbejdsmarked og/eller en erhvervsrettet videregående uddannelse.

DELINDSATS 1: NYE VEJLEDNINGSFORMER

Delindsatsens indhold

Delindsatsens ambition er at udvikle nye former for gennemførselsvejledning herunder vejledningsformer, der inkluderer flere og understøtter afklaring i fællesskaber.

Ønske om ny forbedret praksis

Vejledningspraksis inspirerer studerende og elever til at designe individuelle veje gennem uddannelsessystemet.

Vejledningspraksis er både individuel og kollektiv samt forankret i elever og studerendes nære læringsomgivelser – frem for traditionel én-til-én vejledning.

Den kollektive vejledningspraksis understøtter elever og studerende i at sparre med hinanden om karriereplaner og drage nytte af hinandens erfaringer.

Når vejledere anvender et spektrum af vejledningsformer, som eksempelvis undervisnings- eller gruppebaseret vejledning, benytter flere elever og studerende sig af vejledningstilbud. Dette styrker elever og studerendes evne til at navigere i uddannelsessystemet, såvel som deres transfer til arbejdsmarkedet.

Eksempler på udforskning af praksis

—uddrag fra eksperimentarbejde

I det eksperimenterende arbejde med udvikling af forskellige former for vejledningsformer peger eksperimenterne på positive resultater når vejledningen, i vid udstrækning, integreres i undervisningen. Vejledningen lægger dermed op til nye samarbejdsflader mellem vejledere og lærere. I forbindelse med implementering skemalægges og sammenkædes de nye aktiviteter i flere tilfælde med faglige læringsmål i uddannelsen.

Selvom de fleste eksperimenter er iværksat og hovedsageligt gennemført af vejledere, involverer de

samarbejde med lærere og i flere tilfælde overdrages aktiviteten delvis til underviserne i forbindelse med implementeringen. Vejlederen bliver dermed en slags udviklingskonsulent eller katalysator for den *vejledningsfaglige* tilgang og tilrettelæggelse af aktiviteten.

Alle eksperimenter har praktiseret vejledningen i en eller anden form for kollektiv sammenhæng. Dette bidrager til at punktere myten om vejlederen som én, der ”sad sådan meget lukket inde i sit eget kontor, hvor eleverne så kom ind enkeltvis” (TEC-interview). Eller vejledningsmyter om ”at man blev *sendt* ned til vejledningen” (ibid.)

I eksperimenterne tager vejledningen ofte udgangspunkt i elevernes ’naturlige’ uddannelsesfællesskaber, som oftest klassen eller holdet, hvorfra der kan udspringe vejledningsfaglige aktiviteter individuelt eller i mindre grupper. Fordelene er mange – eksempelvis ’tvinges’ elever, som ellers har en tilbøjelighed til at blive isoleret og dermed frafaldstruet, ind i nogle relationer, hvor de lærer at tale og arbejde sammen om karriereproblemstillinger. Problemstillinger som de ellers er uvant med at italesætte og diskutere. Eleverne indser, at mange af deres overvejelser, bekymringer og spørgsmål deles af deres kammerater – og at de kan bruge hinanden – og ikke bare vejlederen, i forhold til egen afklaring. Vejlederens rolle ændrer karakter, fra *eksperten*, der besvarer spørgsmål, til *facilitator*, der stiller spørgsmål og fremmer elevernes indbyrdes refleksion gennem tilrettelæggelse af læreprocesser. Eleverne bliver aktive medskabere af deres egen vejledningssituation, hvilket øger muligheden for, at vejledningen sætter sig spor og følges op af handling.

Vejledningsindsatsen tager således mere karakter af ’forebyggelse’ fremfor ambulancetjeneste, og tager dermed også livtag med de aktuelle politiske bestræbelser på at indkredse og diagnosticere en gruppe af elever med ”særlige behov”. Når ’stærke’ og ’svage’ elever lærer at bruge hinanden og tale sammen

om uddannelses-og karrierespørgsmål og lærere og vejledere arbejder sammen om at udvikle færdigheder og kompetencer i forhold til at træffe beslutninger og tackle forandringer og overgange (Career Management Skills), er det muligt at fastholde princippet om, at vejledning er for alle.

Vejlederne kommer generelt i berøring med flere elever, uddannelses-og karrierespørgsmål bliver

dagsordensat på en mere direkte måde, hvorved vejledningstilbuddet bliver mere synligt og vejlederne generelt får flere henvendelser. Dette kan bidrage til, at elevernes karriereproblemstillinger adresseres tidligere og dermed forebygge frafald og styrke gennemførelse af uddannelsen, ligesom overgangsproblemer i forbindelse med praktik, job og videre uddannelse lettere identificeres.

DELINDSATS 2: NY KARRIEREVEJLEDNING

Delindsatsens indhold

Delindsatsens ambition er at udvikle nye former for karrierevejledning, der inddrager virksomheder og styrker elever og studerendes overgange til arbejdsmarkedet.

Ønske om ny forbedret praksis

Vejledningspraksis er processuel og er kendetegnet ved, at den enkelte elev eller studerende løbende tilrettelægger og udformer karriereplaner i samarbejde med vejleder, såvel som relevante aftagere.

Elever og studerendes karrierevejledning tilrettelægges i tæt samspil med virksomhederne, og vejledningen kan således foregå på uddannelsesinstitutionen såvel som på virksomheder.

Samspillet mellem karrierevejledning og relevante aftagere styrker dimittenders transfer til arbejdsmarkedet og understøtter elever og studerende i at tilvælge uddannelsesområder, der matcher aftagernes behov.

Eksempler på udforskning af praksis —uddrag fra eksperimentarbejde

Unge uddannelsesvalg er ikke et *one-point-choice*, men former sig som en proces over tid. Motivation og vedholdenhed – og dermed gennemførelse/fastholdelse i uddannelsen – afhænger af, at karriereperspektivet indtænkes fra uddannelsens start i form af viden og overvejelser om fremtidige job- og erhvervsprofiler, kompetencekrav og forventninger samt den unges egne forestillinger om fremtidigt liv og karriere.

Alle eksperimenter har reflekteret over disse forhold og inddraget forskellige aspekter af karriereperspektivet i arbejdet med eleverne, ved at fokusere direkte på, hvordan den aktuelle erhvervsuddannelse kan føre til nye videreuddannelsesmuligheder og nye professioner.

Der er også eksperimenter der arbejder mere indirekte ved at arbejde eksemplarisk med udvikling af såkaldte 'employability-skills', altså færdigheder, som efterspørges i arbejdslivet, som fx teamwork, ansvarlighed, selvstændighed osv.

DELINDSATS 3: FLEKSIBLE UDDANNELSESVEJE

Delindsatsens indhold

Delindsatsens ambition er at udvikle nye fleksible uddannelsesveje for eleven og den studerende.

Elever og studerendes uddannelsesveje kan således vælges i et smidigt og fleksibelt uddannelsessystem, der gør det let for elever og studerende at designe individuelle uddannelsesveje og -forløb.

Ønske om ny forbedret praksis

Det er let for elever og studerende at veksle mellem uddannelser og opnå merit for allerede erhvervede kompetencer – både fra øvrige uddannelser og fra arbejdsmarkedet.

Fleksible uddannelsesveje giver mulighed for, at flere uafklarede elever og studerende fastholdes i uddannelsessystemet. I samarbejde med vejleder, og eventuelt erhverv, designes og tilrettelægges fleksible og individuelle uddannelsesforløb, der bidrager til øget fastholdelse.

Når der skabes nye fleksible uddannelsesveje, gennemfører flere elever og studerende med erhvervs erfaring og merit fra tidligere uddannelser en uddannelse på kortere tid. Desuden skærpes og udvikles studerendes og elevers kompetencer, fordi deres uddannelsesveje planlægges mere smidigt.

Eksempler på udforskning af praksis

—uddrag fra eksperimentarbejde

Der er gjort forskellige erfaringer med tværinstitutionelt samarbejde, som viser, at det rummer store udfordringer at etablere bæredygtige og formaliserede indsatser på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Eksempelvis bygger et

eksperiment på idéen om sammensætningen af et ungepanel fra erhvervsskolerne. Panelet skulle svare på spørgsmål og være 'storytellers' om det erhvervsrettede uddannelsesliv og dermed øge grundskoleelevers interesse for erhvervsuddannelserne. Dette fordrede imidlertid et samarbejde, som var vanskeligt at etablere indenfor tilsammen. På trods af det oplagte interessefællesskab mellem UU og erhvervsskolerne peger dette på, at en række organisatoriske udfordringer skal løses, ikke bare gennem personlige relationer, men på et mere formaliseret niveau.

Omvendt havde et andet eksperiment positive erfaringer med samarbejdet, men også her var der tale om en personbåren samarbejdsrelation, som i forbindelse med en kommende implementering bør formaliseres for ikke at være for sårbar.

Vigtigheden af et veletableret tværinstitutionelt samarbejde understreges af de mange valg og overgange, som de unge konfronteres med i deres uddannelses- og karrierevalgsproces og som udgør en frafaldsrisiko, såfremt det medfører manglende klarhed over videreuddannelses- og jobperspektiver. Dette er naturligvis også gældende i forhold til samarbejde med virksomheder, hvilket eksperimenterne kun i begrænset omfang har gjort erfaringer med.

Udfordringer med tværinstitutionelt samarbejde omkring vejledningsindsatsen er bare et af flere forhold der peger på vigtigheden af, at vejledningsindsatsen forankres strategisk på ledelsesniveau i uddannelsesinstitutionerne. Hele skolen og alle medarbejdergrupper skal bidrage til vejledningens formål, som er at understøtte elevernes gennemførelse af uddannelsen via skolefællesskabet og afklare perspektiver på overgangen til arbejdslivet.

Nye Karriereveje - sammenfattende pointer

Når vejledningsformer integreres i undervisningspraksis på uddannelsesinstitutionerne, kommer vejlederne generelt i berøring med flere elever. Uddannelses- og karrierespørgsmål bliver dagsordensat på en mere direkte måde, hvorved vejledningstilbuddet bliver mere synligt og vejlederne generelt får flere henvendelser. Det kan bidrage til, at elevernes karriereproblemstillinger adresseres tidligere og dermed forebygge frafald og styrke gennemførelse af uddannelsen, ligesom overgangsproblemer i forbindelse med praktik, job og videre uddannelse lettere identificeres.

Eksperimenterne i programmet peger på et behov for at unges karriereperspektiv indtænkes fra uddannelsens start. Unges uddannelsesvalg er ikke et *one-point-choice*, men former sig som en proces over tid. Motivation og vedholdenhed – og dermed gennemførelse/fastholdelse i uddannelsen – afhænger af et klart karriereperspektiv. Vejledningspraksis bør

derfor inddrage refleksioner og overvejelser om fremtidige job-og erhvervsprofiler, kompetencekrav og forventninger, samt tage stilling til den unges egne forestillinger om fremtidigt liv og karriere.

Vigtigheden af et veletableret tværinstitutionelt samarbejde om vejledningspraksis understreges af de mange valg og overgange, som de unge konfronteres med i deres uddannelses-og karrierevalgsproces og som udgør en frafaldsrisiko, såfremt det medfører manglende klarhed over videreuddannelses-og jobperspektiver. Eksperimenterne peger i retning af at det er nødvendigt at vejledningsindsatsen forankres strategisk på ledelsesniveau i uddannelsesinstitutionerne. Hele skolen og alle medarbejdergrupper skal bidrage til vejledningens formål, som er at understøtte elevernes gennemførelse af uddannelsen via skolefællesskabet og afklare perspektiver på overgangen til arbejdslivet.